

Застосування гіперболічних функцій в геометрії

Олексій Плакся, Володимир Листопад, Володимир Шоха
Національний університет харчових технологій, Київ, Україна

Постановка задачі. Знайти криву із заданими граничними точками, від обертання якої навколо осі абсцис утворюється поверхня найменшої площі (рис 1).

Матеріали і методи. Як відомо, площа поверхні обертання визначається за формулою

$$S[y(x)] = 2\pi \int_{x_0}^{x_1} y \sqrt{1+(y')^2} dx \quad \text{Підінтегральна}$$

функція $F(x, y, y')$ повинна задовольняти рівняння Ейлера (необхідна умова екстремуму

функціонала $S[y(x)]$): $F_y - \frac{d}{dx} F_{y'} = 0$ або в

розгорнутому вигляді $F_y - F_{xy'} - F_{yy'} y' - F_{y'y'} y'' = 0$.

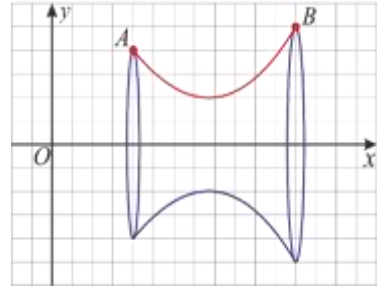

Рис.1

Результати. Оскільки $F(x, y, y') = y\sqrt{1+(y')^2}$, тобто функція залежить лише від y та y' , то перший інтеграл рівняння Ейлера має вигляд $F - y'F_{y'} = C_1$, або в

даному випадку $y\sqrt{1+(y')^2} - \frac{y(y')^2}{\sqrt{1+(y')^2}} = C_1$. Після спрощення отримаємо

$$\frac{y}{\sqrt{1+(y')^2}} = C_1. \text{ Це рівняння інтегрується підстановкою } y' = sh t, \text{ тоді}$$

$$y = C_1 ch t, \quad dx = \frac{dy}{y'} = \frac{C_1 sh t dt}{sh t} = C_1 dt, \quad x = C_1 t + C_2. \text{ Таким чином, шукана}$$

поверхня утворюється обертанням лінії, рівняння якої в параметричній формі має вигляд $x = C_1 t + C_2$, $y = C_1 ch t$. Виключаючи параметр t , будемо мати

$$y = C_1 ch \frac{x - C_2}{C_1} - \text{ сімейство ланцюгових ліній. Сталі } C_1 \text{ і } C_2 \text{ визначаються із}$$

умови проходження шуканої лінії через задані граничні точки. Лінією, яка з'єднає дві задані точки площини Oxy і при обертанні якої навколо осі Ox утворюється

поверхня найменшої площі, є ланцюгова лінія (катенарія) $y = ach \frac{x}{a}$. Утворена при

цьому поверхня обертання називається катеноїдом. У техніці ланцюгової лінії розглядаються як лінії склепінь.

Висновки. Перевернута ланцюгова лінія – ідеальна форма для арок. Такі арки часто використовуються в будівництві печей. Щоб створити спроектовану криву, форму висячого ланцюга бажаних розмірів переносять на шаблон, який потім використовується як керівництво для розміщення будівельних матеріалів.